

[itobiad], 2021, 10 (1): 568-589

**Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik
Görüşleri: Gazi Üniversitesi Örneği**

Pre-Service Classroom Teachers Views on Life Study Course: The
Case of Gazi University

Gülsüm YILDIRIM

Arş. Gör. Dr. Hakkari Üniversitesi Eğitim Fakültesi

Research Asistant Dr. Hakkari University, Faculty of Education

e-mail: yildirimgulsum27@gmail.com

Orcid ID: 0000-0003-2987-4775

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type	: Araştırma Makalesi / Research Article
Geliş Tarihi / Received	: 04.09.2020
Kabul Tarihi / Accepted	: 28.02.2021
Yayın Tarihi / Published	: 18.03.2021
Yayın Sezonu	: Ocak-Şubat-Mart
Pub Date Season	: January-February-March

Atıf/Cite as: Yıldırım, G . (2021). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi Örneği . İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi , 10 (1) , 568-589 . Retrieved from <http://www.itobiad.com/tr/pub/issue/60435/790414>

İntihal /Plagiarism: Bu makale, en az iki hakem tarafından incelenmiş ve intihal içermediği teyit edilmiştir. / This article has been reviewed by at least two referees and confirmed to include no plagiarism. <http://www.itobiad.com/>

Copyright © Published by Mustafa YİĞİTOĞLU Since 2012 – Istanbul / Eyup, Turkey. All rights reserved.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi Örneği *

Öz

Eğitimin toplumsal önemi göz önüne alındığında ilkokullarda çocuğun gelişim özellikleri temel alınarak oluşturulan, bireyin topluma ve doğaya uyum sağlaması ve kendini tanınması için amacıyla hazırlanan hayat bilgisi dersinin önemli olduğu söylenebilir. Bu kapsamda hayat bilgisi dersinin öğretimini yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının derse yönelik görüşlerinin ortaya konması ve programı değerlendirmeleri dersin niteliğini arttıracakı düşünölmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine yönelik görüşlerini ele alan bu araştırmada nitel tarama yöntemi kullanılmıştır. Bu kapsamda 2017-2018 öğretim yılında Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Sınıf Öğretmenliği bölümünde eğitim alan 73 sınıf öğretmeni adayına ulaşılmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarına 5 sorudan oluşan kişisel bilgi formu ve 6 sorudan oluşan açık uçlu soru formu uygulanmış ve veriler, betimsel olarak analiz edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre sınıf öğretmeni adayları hayat bilgisi dersini; günlük hayattaki bilgilerin öğretimi ve çocukları hayata hazırlamak için gerekli bir ders olarak tanımlamaktadır. Hayat bilgisi dersinin önemli olduğunu belirten sınıf öğretmeni adayları; hayat bilgisinin bireyi hayata uyum sağlaması ve hayatla ilgili bilgiler edinmeyi sağladığı belirtilmektedir. Hayat bilgisi dersi içeriğinde değer, beceri, bilginin yanı sıra toplumsal ilişkiler, milli ve kültürel değerlerden söz edilmiş olup daha çok öğrencinin aktif olduğu öğrenme-öğretme sürecinin olması gerektiğini belirtmektedirler. Ayrıca MEB hayat bilgisi programının yeterli olduğunu belirten görüşlerin yanı sıra programın öğeleri ve uygulanmasında sorunlar olduğu belirtilmektedir. Araştırma sonuçlarına göre sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi öğretiminde olması gereken değer, beceri, bilgi, milli ve kültürel değerler ve toplumsal konularla ilgili gözden geçirilebilir ve bu duruma dönük araştırmalar yapılabilir.

Anahtar Kelimeler: İlkokul, Sınıf Öğretmeni Adayları, Öğretim Programı, Hayat Bilgisi Öğretimi, Toplu Öğretim.

Pre-Service Classroom Teachers Views on Life Study Course: The Case of Gazi University

Abstract

Considering the social importance of education, it can be said that the life studies lesson, which is created based on the developmental characteristics

* Hakkâri Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu 20.10.2020 Tarih, 1 Sayılı kararı ile Etik Kurul Kararı alınmıştır.

of the child, is important for the individual to adapt to the society and nature and to get to know herself. In this context, it is thought that putting forward the opinions of pre-service classroom teacher who will teach life study course and evaluating the program will increase the quality of the course. Qualitative survey method was used in this study, which deals with the opinions of pre-service classroom teacher on life studies course. In this context, 73 pre-service classroom teacher who studied at Gazi University, Department of Primary Education Classroom Teaching were reached in the 2017-2018 academic year. A personal information form consisting of 5 questions and an open-ended question form consisting of 6 questions were applied to the pre-service classroom teacher and the data were analyzed descriptively. The pre-service classroom teacher took the life studies lesson; describes it as a necessary lesson for the teaching of knowledge in daily life and to prepare children for life. In the content of life studies lesson, social relations, national and cultural values as well as values, skills, knowledge are mentioned and they state that there should be a learning-teaching process in which more students are active. In addition to the opinions stating that the Ministry of National Education life studies program is sufficient, it is stated that there are problems in the elements of the program and its implementation. The values, skills, knowledge, national and cultural values and social issues that pre-service classroom teacher should have in life studies teaching can be reviewed and researches regarding this situation can be conducted.

Keywords: Elementary School, Pre-Service Classroom Teacher, Curriculum, Life Study Course, Collective System

Giriş

Bireyin topluma uyum sürecinde önemli işleve sahip olan eğitim kurumlarının ilk basamağı birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de ilkokullardır. İlkokullarda verilen eğitim diğer eğitim kademelerinde olduğu gibi çocuğun gelişim özelliklerine göre oluşturulmuş eğitim programları yoluyla verilmektedir. İlkokul çocuğunun içinde bulunduğu gelişim dönemi bakımından yaşamı bir bütün olarak algılamaktadır. Bu yüzden çocuğun eğitiminde içerik ayrı ayrı verilmemekte (Akınoğlu, 2003, s. 3) olup “Tabiat Tetkiki, Ziraat ve Hıfzısıhha, Coğrafya ve Tarih Mebadisi, Musabakat-ı Ahlakiye ve Malumat-ı Vataniye” derslerinin hayat bilgisi dersi adı altında (Baysal, 2006, s. 11) 22 Mart 1926 yılında Maarif Teşkilatı Kanunu toplulaştırılmıştır (Cicioğlu, 1985, s. 34). Hayat bilgisi; çocuğun içinde yaşadığı doğayı, doğal düzeni yaparak yaşayarak keşfetmesi ve yaşadığı toplumun değerine uygun biçimde kişiliğini oluşturması ve yapılandırma sürecine yardım eden bir ders olarak tanımlanabilir (Bektaş, 2009, s. 5).

Bireyin kendini, toplumunu ve doğayı tanumasını sağlayan hayat bilgisi dersi bireyin; gelişim özelliklerine uygun ve duygusal yaşantısını geliştirici olmalıdır. Ayrıca bireysel varoluş bilinci kazandırıcı, çocuğun toplumsallaşmasını sağlayıcı, yakın çevresini öğrenmesi yardım edici, cumhuriyetin ve Atatürk inkılap ve ilkelerini tanıtıcı, tarih bilinci oluşturucu, doğayı tanıtıcı vb. temellere dayanmaktadır (Topses, 2001, ss. 5-20). Deveci (2008, s. 5) çocukların algılama yeteneğini geliştirme, yakın çevresini tanıma hem doğal hem de toplumsal yaşama daha kolay uyum sağlama için kişisel, kültürel ve toplumsal yönden gelişimini sağlama ve toplumun gereksinim duyduğu belli bilgi, beceri ve tutumlar kazandırıp toplum ve doğaya yönelik düşünce ve duyguların gelişmesini sağlamayı amaçladığını belirtmiştir. Ayrıca hayat bilgisi dersi çocuğun farklı açılardan gelişmesini sağlayarak mevcut bilgilerini tanuması ve sistemleştirmesi, yeni bilgi, beceri ve tutumlar kazanmasına zemin hazırlamaktadır (Akınoğlu, 2003, s. 8).

Hayat bilgisi dersinin kapsam ve amaçları bakımından araştırmacılar arasında farklı görüşler belirtilse de hayat bilgisi dersinin öğrencinin bir bütün gelişimini sağlayan, doğa ve topluma uyum sağlaması için hazırlanmış mihver ders olmasından dolayı ilkökulda önemli olduğu düşünülmektedir. Ayrıca "hayat bilgisi" dersi adıyla her ne kadar bilgiyi içerdiği düşünülse de bireye beceri, değer ve tutum kazandırmaktır. Bu bağlamda bu dersin öğretimini yapacak sınıf öğretmenlerinin bu konuda yeterli bilgi sahibi olması önemlidir. Çünkü bir ülkede yeni nesillerin ve ülkenin ihtiyacı olan insan gücünün yetişmesinden, eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmen sorumludur (Küçükahmet, 1999, s. 1). Mustafa Kemal Atatürk'ün Muallimler Birliği Kongresi'nde "Yeni nesli, Cumhuriyet'in özverili öğretmen ve eğitimcileri, sizler yetiştireceksiniz; yeni nesil, sizin eseriniz olacaktır. Eserin kıymeti, sizin yeteneğiniz ve özveriniz derecesiyle uygun olacaktır...Yeni nesli, bu kalite ve yetenekte yetiştirmek sizin elinizdedir." (Hâkimiyet-i Milliye, 1924) cümleleri öğretmenlerin eğitimden beklenen bireylerin yetişmesinde önemli bir görevi olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenler; ülkenin kalkınmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde, toplumsal huzur ve barışı sağlamada, toplumun kültür ve değerlerinin genç kuşaklara aktarılmasında önemli görev üstlenmektedir (Özden, 1999). Öğretmen bir toplumun itici gücü olup yaşanan değişim bu güç ölçüsünde gerçekleşir. Öğretmenler çağın gereksinimlerine uygun bilgi ve becerilerle donatılmadıkça değişimin yapısal uyumu ve kalkınması mümkün olmayacaktır (Kayabaş, 2008).

Bu kapsamda sınıf öğretmenlerinin hizmet öncesinde aldıkları eğitim ile öğretim programları ve öğrencilere kazandırılacak temel bilgi ve becerilere dair bilgi sahibi olmaları sağlanmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının aldıkları bu eğitim yoluyla çocukların gelecekteki akademik ve sosyal başarıları açısından büyük önem arz etmektedir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisini tanımlamaları, önemini ortaya koyarak içeriğine dair olması gereken ile uygulamada olan programa dönük görüşlerinin araştırmacılara, sınıf öğretmenlerine yol gösterici olacağı

düşünülmektedir. Ayrıca öğretmen adaylarının hayat bilgisi öğrenme-öğretme sürecine yönelik görüşlerinin sınıf öğretmenlerine yol gösterici olacağı söylenebilir. Bu araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının 2015 hayat bilgisi öğretim programına yönelik görüşlerini inceleyen bu araştırmada şu sorulara cevap aranmıştır:

Sınıf öğretmeni adaylarına göre;

- hayat bilgisi ve ilköğretim için önemi nedir?
- hayat bilgisi öğretim programının içeriğinde bulunması gerekenler nelerdir?
- hayat bilgisi öğretiminde kullanılacak yöntem ve teknikler nelerdir?
- 2015 hayat bilgisi öğretim programına dair görüşleri ve 2017 taslak programında düzenlenmesi gereken unsurlar nelerdir?

Yöntem

Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine ilişkin görüşlerinin incelendiği bu araştırmada nitel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli; geçmiş veya şu an var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimleyerek araştırma konusu kendi koşulları içinde var olduğu şekliyle müdahale edilmeden açıklanır (Karasar, 2011, s. 77; Sönmez & Alacapınar, 2013, s. 48). Nitel tarama, tümevarıma dayalı olup ele alınan grubun çeşitliliğine dayanmakta (Jansen, 2010) ve araştırma konusunda daha derin anlamlara ulaşmayı amaçlamaktadır (Fink, 2003a, s. 206). Ayrıca katılımcıların duygularını, fikirlerini veya değerlerini incelemek için yararlanılabilir (Fink, 2003b, s. 62). Bu araştırma kapsamında da sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine müdahale edilmeden farklı ve derin anlamlara ulaşmayı ve duygu, fikir ile değerlerini incelemeyi sağladığından nitel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın yürütülebilmesi için gerekli etik kurul izni alınmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcıları amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örneklem yöntemi ile seçilmiştir. Ölçüt örneklem; belirli niteliklere sahip kişi, olay, nesne veya durumlardan oluşan birimlerin araştırma için belirlenen ölçütü karşılayanların örnekleme alınmasıdır (Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2013, s. 90). Bu kapsamda araştırma için “sınıf öğretmenliği lisans programı hayat bilgisi öğretimi” dersini başarıyla geçmiş olan sınıf öğretmeni adayları ölçüt olarak belirlenmiştir. 2017-2018 öğretim yılında Ankara’da devlet üniversitesi olan Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Sınıf Eğitimi Anabilim Dalı’nda eğitim alan ve hayat bilgisi öğretimi dersini almış olan 4. sınıfta öğrenim gören 120 öğrenciden gönüllü katılım yoluyla 73 öğrenciye ulaşılmıştır. Nitel tarama yönteminde, katılımcı sayısı fazla

olmaması belirtildiğinden (Fink, 2003b, s. 68) katılımcı sayısı yeterli görülmüştür. Ankete cevap veren sınıf öğretmeni adaylarının kişisel bilgileri Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1 Sınıf Öğretmeni Adaylarının Kişisel Bilgiler

Demografik Bilgiler		N
Cinsiyet	Kadın	68
	Erkek	5
Üniversite öğrenimde ikamet ettiği yer	Devlet Yurdu	31
	Aile-Akraba	30
	Özel Yurt	6
	Ev arkadaşı	3
	Ev	2
Üniversite öncesi ikamet ettiği yer	Evli	1
	İl	34
	İlçe	29
Üniversite dışında çalışma durumu	Köy	10
	Evet	4
Öğretmen yakını var mı	Hayır	69
	Evet	46
	Hayır	27

Sınıf öğretmeni adaylarının kişisel bilgilerinin gösterildiği Tablo 1’e göre öğretmenlerin büyük bir kısmı kadın (N=68) çoğu devlet yurdu (N=31) veya aile akrabası (N=30) ile yaşamaktadır. Ayrıca üniversite eğitimine başlamadan çoğu ilde (f=34) yaşarken, üniversite dışında çalışmayanların (N=69) ve öğretmen akrabası olanların (N=46) çoğunlukta olduğu görülmektedir.

Veri Toplama ve Süreci

Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılan araştırmada kişisel bilgi formu ve açık uçlu sorulardan oluşan anket uygulanmıştır. Kişisel bilgi formunda sınıf öğretmeni adaylarının sosyo-demografik bilgilerini incelemek amacıyla araştırmacı tarafından 5 sorudan oluşturulan kapalı uçlu sorulardan oluşan formdur. Birçok sınıf öğretmeni adayından görüş toplamak, yaratıcı şekilde kendini ifade etme ve ayrıntı zenginliğine olanak vermesi ve katılımcının mantığını, düşünme sürecini ve bağlamsal çerçevesini açığa çıkarmasından (Neuman, 2014, s. 416) dolayı açık uçlu form uygulanmıştır. Form araştırmacı tarafından oluşturulmuş olup hayat bilgisi öğretimi uzmanı ve ölçme değerlendirme uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Alınan görüşlere göre 6 soruluk açık uçlu form olarak düzenlenmiştir. Düzenlenen form 2017-2018 öğretim yılı güz döneminde uygulanmış olup 2015 hayat bilgisi programına dair görüşlerinin yanı sıra 2017 taslak hayat bilgisi öğretim programında düzenlenmesi gereken unsurlar ele alınmıştır. Sınıf öğretmeni adaylarına ders saatlerinin başında öğretim üyesinden izin alınarak

araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Anketlerin cevaplanması yaklaşık 15 dakika sürmüş olup formların doldurulmasında gönüllülük esas alınmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz; önceden belirlenen temalara göre verilerin özetlenmesi ve yorumlanmasıdır. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi veri toplama sürecinde kullanılan sorular veya boyutlar dikkate alınarak sunulabilir (Yıldırım & Şimşek, 2011, s. 224). Bu çalışmada temalar sorular yoluyla ortaya konmuştur. Betimsel verileri ortaya çıkarmak için frekans analizi yapılmıştır. Frekans analizi; birim ya da öğelerin sayısal, yüzdesel ve oransal bir şekilde görülme sıklığını ortaya koymaktır (Bilgin, 2014, s. 18). Anket verileri toplandıktan sonra sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine yönelik formda yer alan açık uçlu sorulara katılımcıların verdiği cevaplar incelenmiştir. Katılımcıların her soru için verdikleri cevaplar analiz edildikten sonra aynı olan ve aynı anlamı taşıyan cevapların frekansı alınmıştır. Katılımcıların birden fazla verdiği cevaplar veya boş bıraktıkları sorular olduğundan frekans değerleri her soru için farklı değerlendirilmiştir.

Araştırmada güvenilirliği oluşturmak için ise Tavşancıl ve Aslan'ın (2001, s. 81) zamansal açıdan güvenilirlik olarak betimlediği yöntem olan katılımcıların cevapları araştırmacı tarafından farklı zamanlarda kodlaması yoluyla yapılmıştır. Bu kapsamda araştırmacı tarafından 5 ay arayla 2 defa açık uçlu form kodlanmış ve kodlama güvenilirliği için Miles ve Huberman (1994, s. 64) kodlama güvenilirliği formülü kullanılmıştır. Belirtilen formül şu şekildedir:

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş birliği}}{\text{Görüş birliği} + \text{Görüş ayrılığı}}$$

Yapılan analiz sonucunda %94 oranında kodların benzer olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte belirsiz içeriğe sahip kategoriler araştırmaya dahil edilmemiştir. Ayrıca araştırmanın geçerlik ve güvenilirliği sağlamak amacıyla inandırıcılık, aktarılabilirlik, tutarlık ve teyit edilebilirlik gibi stratejilerden yararlanılmıştır (Şencan, 2005, s. 501). İnanırcılık bağlamında; araştırma sürecinde toplanan verileri ilişkisi gözden geçirilmiş, veri toplama araçlarında alan uzmanların görüşleri doğrultusunda düzenlenmiştir. Aktarılabilirlik için veriler ayrıntılı olarak betimlenmiş ve doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Tutarlık kapsamında verilerin analizi, raporlaştırması süreçlerinde benzer işlemler aynı biçimde yapılmıştır. Son olarak teyit edilebilirlik için verilerin analiz ve kodlanmasında teyit amaçlı anketler düzenlenmiş ve denetim altına alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde öğretmenlerin hayat bilgisi dersini nasıl tanımladıkları, önemi, içeriği, öğrenme-öğretme sürecinde izlenebilecek

yollar ve Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) uyguladığı hayat bilgisi programına yönelik görüşleri ile ilgili bulgulara yer verilmiştir. Bu bağlamda araştırmanın bulguları araştırmanın alt problemlerine uygun olarak verilmiştir.

Sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi ve ilköğretim için önemi nedir?

Sınıf öğretmeni adaylarına sorulan ““Hayat Bilgisi” denilince aklınıza neler gelmektedir? Hayat Bilgisi’ni nasıl tanımlarsınız?” sorusuna verilen cevaplar ve frekansları ile Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2 Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Hayat Bilgisi Dersi

Tema	Tanımlar	f
Hayatı Tanıma	Günlük hayatta karşımıza çıkan bilgiler	14
	Hayatta kullanılan her şeyin öğretimi	14
	Çocukları hayata hazırlama için gereken ders	13
	Hayatın belli başlı dinamikleri içeren bir ders	2
	Hayatla ilgili tecrübe	2
Çevre-Topluma Uyum	Çevre-toplum- bireyi tanımayı sağlayan ders	7
	Çevreye uyum sağlama	3
	Toplumsal kuralları öğrenme ve toplumda uygulama	2
Bilgi-Beceri-Değer	Değer, duygu, düşünce, bilgi, beceri aktarımı	7
	İyi bir vatandaş olmak sahip olması gereken beceriler	2
	Çocuklara yönelik değerler eğitimi	2
	Temel bilgi ve beceri kazandırma	3
	Bireyin kendini tanıması ve fark etmesi	1

Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi nasıl tanımladıklarının gösterildiği Tablo 2’ye göre, günlük hayatta karşımıza çıkan bilgiler (f=14) ve hayatta kullanılan her şeyin öğretimi (f=14) olarak genelde tanımlanmaktadır. Yine çocuğu hayata hazırlayan ders (f=13); değer, duygu, düşünce, bilgi, beceri aktarımı (f=7) ve çevre-toplum-bireyi tanımayı sağlayan ders (f=7) olarak tanımlamalar yapılmıştır. Tanımlara genel olarak bakıldığında sınıf öğretmeni adaylarından bazıları bilgi, bazıları beceri, bazıları değer boyutuna vurgu yaparken bireyin kendini tanımasına ve vatandaşlık boyutuna da vurgu yapan tanımlar da görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarından bazılarının görüşleri şöyledir:

Ö7: “Sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın öğrencilere aktarılması geliyor. Belli değerlerin öğrencilere benimsetmek geliyor. Hayat bilgisi bence değer, duygu düşünce aktarımıdır.”

Ö19: “Öğrencini yaşamında karşılaşacağı pek çok yeni durumla ilgili ilk izlenimi edindiği derstir.”

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi
Örneği

Ö29: "İnsanların bir Türk vatandaşı olarak öğrenmesi gereken vatan sevgisi, Atatürk sevgisi, milli kültür ve değerleri hakkında bilinçlendirerek onları iyi bir vatandaş yapmaktır."

Ö46: "Hayat bilgisi; insanın yaşamı boyunca içinde bulunduğu toplumun hak ve ödevlerin bilmesi ve yaşamını buna göre devam ettirmesi geliyor."

Ö57: "Hayat bilgisi çocuğun hayatı daha iyi anlaması girdiği değişik artama rahatça ayak uydurması ve karşılaştığı durumlarda nasıl baş edeceğini anlaması için gerekli olan temel derslerden biridir."

Ö59: "Çocuğun hayata hazırlayan bir derstir. Hayattaki problemleri çözmesi, iyi bir birey olması için hayat bilgisi dersi olması gerekir. Bireyin özelliklerini tanıması, sorumlulukları fark etmesini sağlar." olarak açıklamıştır

Sınıf öğretmeni adaylarının "Hayat Bilgisi" sizce önemli midir? Neden?" sorusuna verdikleri cevaplar ise Tablo 3'te gösterilmiştir.

Tablo 3 Sınıf Öğretmenlerine Göre Hayat Bilgisi Dersinin Önemi

Tema	Önem	f
Hayata Uyum	Bireyin hayata adapte olmasına yardım etme	16
	Hayat ve topluma dair bilgiler edinmeyi sağlama	14
	Hayat ve insanın iç dinamiklerinden bahsetme	8
	Yaşam boyu kullanacağı davranışları öğrenme	1
	Hayata atılan ilk adımların temeli	2
Topluma Uyum	Topluma uyum sağlamaya yardımcı olma	4
	Çocuğun kendi aile, çevre, yaşadığı yeri anlaması ve kavramasını sağlama	2
	Ailede verilmeyen eğitimi verme	1
	Topluma yararlı birey olmayı sağlama	1
	Bilinçli bir vatandaş olmayı sağlama	1
Problem Çözme	Tecrübe kazandırma	4
	Problemleri fark etmeyi sağlama	3
	Zorluklar karşısında yol gösterici	2
Bireysel Gelişim	Çocuğun eğitilmesi, görevini bilmesi ve sorunları çözmesini sağlama	1
	Gelişime katkı sağlama	6
	Birçok değer ve beceriyi anlatıp kavratma	1
	Bireyin sahip olması gereken kişisel, sosyal ve sorumlulukları içerme	1
	Ahlaki gelişimini güzel şekilde tanımlaması açısından yararlı	1
	İlkokulun temeli	3

Sınıf öğretmeni adaylarının hayata bilgisi dersinin önemine ilişkin görüşlerinin yer aldığı Tablo 3'e göre sınıf öğretmeni adaylarının tümü hayat bilgisi dersini önemli olduğunu belirtmektedir. Neden önemli olduğuna ilişkin görüşlerinde ise; bireyin hayata uyum sağlamasına yardım ettiği (f=16), hayat ve topluma dair bilgiler edinmeyi sağladığı (f=14), hayat ve insanın iç dinamiklerinden bahsettiği (f=8), çocuğun gelişimine katkı sağladığı (f=6), çocuğa tecrübe kazandırdığı (f=4) ve topluma uyum sağlamaya yardımcı olduğuna (f=4) dair görüşleri dikkat çekmektedir. Yine çocuğun gelişimine katkısı, mihver ders olması, tecrübe kazandırması, sorunları çözmeye yardımcı olması, değer ve beceri boyutları gibi özellikleri

ile hayat bilgisi dersinin önemli açıklamaktadırlar. Hayat bilgisinin önemini sınıf öğretmeni adaylarından bazıları şöyle açıklamıştır:

Ö8: “Öğrenciler okulda verilen bilgilerin ne işe yaradığını sürekli düşünüyor. Eğer bilgileri günlük yaşamla ilişkilendirmezsek okul ortamı sıkıcı hale gelir. Öğrencilere sabah kalkıp okula gitmek çok yorucu ve gereksiz gibi gelebilir. Bu yüzden değerlerimizin, bilgilerimizin ahlak kuralların hayat bilgisi dersi ölçeğinde eğlenceli ve anlamlı olarak işlenmesi son derece önemlidir.”

Ö35: “Çünkü öğretmenlerin en önemli amacı vatanına ve ailesine faydalı bireyler yetiştirmektir.”

Ö43: “Hayat bilgisi bize, eksik kaldığımız konularda tamamlamamıza yardımcı olur. Günlük hayatın koşuşturmacası içinde de hayata olan tutum ve davranışlarımızı kazandırmaya yardım eder.”

Ö57: “Çocukların matematik, Türkçe derslerinin yanında hayat bilgisi dersine de ihtiyaçları var. Karşılaştıkları sorunlarla baş edebilme ve üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmede bu bilgi ve değerlerin öğretilmesi gerekiyor. Özellikle değerler eğitiminin çok önemli olduğunu düşünüyorum.” şeklinde belirtmektedir.

Sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi öğretim programının içeriğinde bulunması gerekenler nelerdir?

Sınıf öğretmeni adaylarına sorulan ““Hayat Bilgisi” öğretiminin içeriğinde sizce neler olmalıdır?” sorusuna verilen cevaplardan içerik teması altında bilgi, beceri, değer, toplumsal ilişkiler ve milli ve kültürel değerler ile ilgili konular belirtilmiş ve bu kapsamda ortaya çıkan kod ve cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4 Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Hayat Bilgisi Ders İçeriğinde Olması Gerekenler

Kodlar	f	Kodlar	f
Değer aktarımı	12	Hayata dair her şey	12
Doğa ve kişi haklarına saygı	6	Beden, ruh ve sağlık konuları	5
Sevgi	5	Güncel konular	3
Görgü kuralları	3	Bireye yardımcı konular	2
Ahlaki ve etik kurallar	3	Empati geliştirici konular	1
Erdem	2	Doğal afetlerle ilgili bilgiler	1
Hoşgörü	2	Ulusal geçim kaynakları	1
Paylaşım	2	Yerel durumlarla ilgili konular	
Haklarını bilme ve koruma	2	Milli kültür ve değerler	11
Yardımlaşma	1	Tarih bilinci	8

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi
Örneği

Beceri Eğitimi	Problem çözme	7	Toplumsal ilişkiler	Atatürk ilke ve 2 inkılapları	
	Günlük yaşam becerileri	5		Vatan sevgisi	2
	Kişisel gelişim için gerekli beceriler	5		Atatürk sevgisi	1
	Sorumluluk	3		Toplumsal görev	2
	Davranışsal ve duyuşsal becerilerin öğretimi	2		Sosyalleştirme	2
	Öğrenmeyi öğrenme	1		Aile-arkadaş ilişkileri	2
	Sağlıklı iletişim kurma	1		Toplumsal davranışlar	2
	Yaratıcı düşünme	1			

Sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi ders içeriğinde olması gerekenlerin gösterildiği Tablo 4'e göre sınıf öğretmeni adaylarının bir kısmı şuan içeriğin uygun olduğunu (f=14) belirtmektedir. Yine öğretmenler şu an içerik uygun olsa da bazı konuların eklenmesi gerektiğini belirterek değer boyutunda genel olarak değer aktarımı olması (f=12), doğa ve kişi haklarına saygı (f=6) ve sevgi (f=5) değerlerine dikkat çekmektedir. Yine beceri olarak öğrencilerin problem çözme becerisi (f=7), kişisel gelişim için gerekli becerileri (f=5) ve günlük yaşam becerilerinin (f=5) önemine vurgu yapılmıştır. Yine bilgi boyutunda hayata dair bilgiler (f=12) ve beden, ruh ve sağlık konularına (f=5); milli ve kültürel değerler temasında genel olarak milli ve kültürel değerler (f=11) kazandırılması ve tarih bilincine (f=8) vurgu yapılırken toplumsal ilişkilerle ilgili konuların olması gerektiğini belirtmektedir. Sınıf öğretmeni adayların içeriğe ilişkin açıklamalarından bazıları şöyledir:

Ö3: "Her yaşa uygun o yaşta yapılması gereken bilinmesi gereken topluma uyumlu hale getiren konular olmalıdır."

Ö56: "Şimdiki hayat bilgisi programı içerik yönünden eksik veya yarım kalmaktadır. Öğretmenlerimizin bu değerleri yansıtmaması oldukça sıkıntılıdır. Eksik kalan yönlerimizi tanımlayacak hayatta daha çok iç içe olmamızı sağlayacak içerikler konulup düzenlenebilir."

Ö65: "Günlük hayatta karşılaşılabileceği durumlar doğal afetler sırasında ne yapmaları gerektiği hakkında bilgiler, kültür öğeleri, gelenek ve görenekler ülkesi ve yaşadığı coğrafya hakkında bilgiler, toplumun uyması gereken davranışlar, görgü kurulları gibi durumlar olmalıdır." açıklamaktadırlar.

Sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi öğretiminde kullanılabilir yöntem ve teknikler nelerdir?

Sınıf öğretmeni adaylarının "Sizce "Hayat Bilgisi" öğretimi nasıl yapılmalıdır?" sorusuna verdikleri cevaplar Tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 5 Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre Hayat Bilgisi Dersi Öğrenme-Öğretme Sürecinde İzlenebilecek Yollar

İzlenebilecek Yollar	f	İzlenebilecek Yollar	f
Yaparak yaşayarak öğrenme	37	Ön bilgilerden hareket etme	3
Günlük yaşama uygun etkinlikler	15	Anlatım	3
Drama	14	Örnek olaylar	2
Öğrenci ihtiyaçlarına uygun etkinlikler	10	Problem çözme	2
Somut örnekler	9	Sorgulama	1
Görselleştirme	7	Model olma	1
Deney	7	Biyografi	1
5E öğretim	5	6 şapkalı öğretim	1
Gezi	5	Beyin fırtınası	1
Oyun	5	Görev ve sorumluluk verme	1
Grup çalışması	5	Gözlem	1
Soru- cevap	4	Sınıf olarak ürün elde etme	1
Keşfetme	3	Araştırma	1

Sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi dersi öğrenme-öğretme sürecinde izlenebilecek yolların gösterildiği Tablo 5'te genel olarak öğrencinin aktif olması gerektiği belirtilmiştir. Bunlardan yaparak yaşayarak öğrenmenin (f=33) olması gerektiği ve günlük yaşama uygun etkinlikler (f=15) ve dramanın (f= 14) sınıf öğretmeni adayları tarafından vurgulandığı görülürken anlatım (f=3) veya soru-cevap (f=4) gibi sınıfta öğretmenin daha çok aktif olduğu yöntem ve tekniklerde belirtilmiştir. Bununla birlikte öğretmen adaylarının bazıları derslerde slayt ile anlatımı onaylamadıklarını belirtmekte ve bu durumla ilgili şöyle açıklamaktadır:

Ö2: *"Nasıl yapılmalıdır? Sorusunu öğrenmeye çalışırken nasıl yapmayacağımı öğrendim. Ben öğretme olursam direk konularla iç içe olmalarını sağlarım. Somut örneklerle onların öğrenmesini sağlarım. Asla slayt ile anlatmam."* şeklinde açıklama yapmaktadır.

Ö11: *"Öğrencilerin ön bilgilerini yoklayarak derse başlanmalıdır. Daha sonra öğrencileri güdüleyerek süreç kısmına geçilmelidir. Öğrenci bu şekilde istekli ve kalıcı bir şekilde öğrenir. Gereğince görsel kullanılmalıdır."* şeklinde görüşünü açıklamıştır.

2015 hayat bilgisi öğretim programına dair görüşleri ve 2017 taslak programında düzenlenmesi gereken unsurlar nelerdir?

Sınıf öğretmeni adaylarına sorulan "MEB tarafından uygulanan "Hayat Bilgisi" öğretimi hakkında ne düşünüyorsunuz?" sorusuna öğretmenlerin verdikleri cevaplar; program, kazanım, içerik, etkinlikler, kitap ve öğretmen olarak temalaştırılmış ve alt temalarına ilişkin görüşleri ve frekansları Tablo 6'da gösterilmiştir.

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi
Örneği

Tablo 6 Sınıf Öğretmeni Adaylarına Göre MEB Tarafından Uygulanan Hayat Bilgisi Programı

Tema	Kodlar	f
Program	Yeterli	21
	Geliştirilebilir	13
	Yetersiz	11
	Uygun değil	2
Kazanım	Kazanımlara ayrılan süre az	1
	Yeni kazanımlar etkili değil	1
	Kazanımlar eksik	1
İçerik	Bazı konular yüzeysel	4
	Değer öğretiminde eksiklik var	2
	Konu ve materyaller örneklendirme	2
	Kişisel gelişim konuları eklenmeli	1
	Çevre konuları	1
	Atatürkçülük ve milli değerler konusu eksik	1
	Ara disiplinlerle ilişkilendirme yapılmalı	1
Etkinlik	Çocukların aktif katılabileceği etkinlikler	4
	Kalıcılık sağlanmalı	2
	Hayatın içinden olmalı	2
	Etkileşim ve ürün ortaya koyma aşaması eksik	1
	Etkinlikler az	1
	Çeşitli etkinlik ve programlarla desteklenmeli	1
	Daha eğlenceli olmalı	1
Kitap	Kitaplar yeniden düzenlenmeli	3
	Kitapta resimler konuyu tamamlamalı	1
Öğretmen	Ezbere dayalı ve anlatım yöntemi kullanılması	11
	Konuların uygulanmasında sıkıntı	4
	Uygun şekilde öğretilmiyor	4
	Gerektiği kadar önem verilmiyor	2
	Kitap okutulup geçiyor	2
	Kâğıt üzerinde kalmış uygulamaya dönük olmalı	2
	Sürekli emir cümlesi kullanılıyor	1

Sınıf öğretmeni adaylarına göre MEB tarafından uygulanan hayat bilgisi programına yönelik görüşlerinin gösterdiği Tablo 6'ya göre program yeterli (f=21) görülse de programın yetersiz (f=13) veya geliştirmesi gerektiği (f=11) de belirtilmektedir. Ayrıca konu bağlamında konuların yüzeysel olması (f=4) ve değer öğretiminde eksiklik olduğunu (f=2) belirten, kitaplar temasında ise öğretmen adaylarına göre ders kitaplarının yeniden düzenlenmesi (f=3) gerektiği açıklanmaktadır. Yine kazanımlara ayrılan sürenin az (f=1), kazanımların etkili olmaması (f=1) veya eksiklik (f= 1) olduğuna dair görüşler bulunmaktadır. Ayrıca sınıf öğretmeni adayları etkinliklerin öğrencinin derse aktif katılabileceği etkinliklerin (f=4) yapılması gerektiği, kalıcılık sağlayan (f=2) ve hayatın içinden etkinliklerin (f=2) seçilmesi

gerektiği vurgulanmıştır. Sınıf öğretmeni adayları hem okul deneyimi hem de öğretmenlik uygulaması dersinden yaptıkları gözlemlere dayalı olarak belirttikleri düşünülen görüşlere göre ise sınıf öğretmenlerinin ezbere dayalı ve anlatım yöntemleri kullandıkları (f=11), konuların uygulamasında sıkıntı yaşadıkları (f=4) ve dersin uygun şekilde öğretilmediği (f=4) belirtmektedir. MEB tarafından uygulanan hayat bilgisi öğretimine dair sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri şöyledir:

Ö16: *“Konular gayet uygun fakat bu konuların uygulanmasında öğretmenler açısından sıkıntı olduğunu düşünüyorum. Hayat bilgisi dersine gerektiği önem verilmiyor ve ders anlatılırken yüzeysel bilgilere kalıyor.”*

Ö59: *“Konuların öğrenci yaşamını yansıttığını düşünüyorum. Fakat uygulama noktasında öğretmenlerin sadece anlatım yöntemini kullanmaları dersi sıkıcı hale getiriyor.”*

Ö71: *“Öğretimin içeriğinde ve kazanımda uygun olup bilgi ve değerleri kısmen içerse de pratikte bu uygulanmıyor. Çocuklara sadece bilgi verilmesi ders anlatılıyor. Bu çok yüzeysel kalıyor ve çocuğa etkisi olmuyor. Değer öğretiminde ise öğretimi çok eksik.”* şeklinde açıklamıştır.

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Eğitim, geçmişten günümüze toplum hayatını hem şekillendiren hem de toplum hayatından etkilenen önemli bir kurumdur. Bireyin içinde yaşadığı topluma uyum sağlaması ve geliştirmesi için örgün eğitimin ilk basamağı olan ilkokullardaki hayat bilgisi dersi bu kapsam da önemli görülmektedir. Ancak hayat bilgisi dersinin amaçlarına ulaşması için bu dersin öğretimini yapacak olan sınıf öğretmeni adaylarının ders ile ilgili görüşleri önem kazanmaktadır. Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine yönelik görüşlerinin ortaya çıkarılması amacıyla yapılan bu araştırma Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi sınıf öğretmenliği bölümünde 2017-2018 öğretim yılında öğrenim gören öğretmen adayları ile sınırlı olup öğretmen adaylarının 2015 hayat bilgisi öğretimine dair görüşlerini ele almaktadır.

Araştırmanın birinci alt problemini cevaplamak amacıyla sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersini tanımlamaları ele alındığında; günlük hayatta karşımıza çıkan bilgiler (Tay, 2017, s. 6) ve çocukları hayata hazırlamak için gereken ders açıklamaları (Akınoğlu, 2002; Karabağ, 2009, s. 4; Özdemir, 1998, s. 5) alanyazında benzer tanımları bulunmaktadır. Yine çevre-toplum-bireyi tanımayı sağlayan ders olması Bektaş (2009, s. 15) ve Binbaşıoğlu'nun (2003, s. 36) desteklediği tanımlardır. İyi bir vatandaş olmak sahip olması gereken beceriler (Baysal, 2006, s. 3; Tay, 2017, s.6) ve bireyin kendini tanıması ve fark etmesi (Güleryüz, 2008, ss. 2-3) hayat bilgisi dersinin alanyazındaki tanımlar arasında yer aldığı söylenebilir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersine dair yaptıkları tanımlar alanyazında da desteklenmektedir.

Hayat bilgisinin öğretim programları içinde sınıf öğretmeni adaylarının önemli olduğunu düşündüğü; bireyin hayata uyum sağlamasına yardım

etmesi (Tekışık, 1976, s. 8); hayat ve topluma dair bilgiler edinmeyi sağlaması (Deveci, 2008, s. 5); hayat ve insanın iç dinamiklerinden bahsetmesi, topluma uyum sağlamaya yardımcı olması (Deveci, 2008, s. 5); birçok değer ve beceriyi anlatıp kavratması (Tekışık, 1976, s. 8) ve bilinçli bir vatandaş olmayı sağlaması (Tay, 2017, s. 6) açısından alanyazında da belirtilen görüşlerle desteklendiği görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt problemi olan hayat bilgisinin içeriğine dair olarak sınıf öğretmeni adaylarına ders içeriğinde bilgi, beceri, değer, milli ve kültürel değerler ve toplumsal ilişkilerle ilgili görüş belirtmektedir. Değer teması altında; değer aktarımı, doğa ve kişi haklarına saygı, sevgi, görgü kuralları, ahlaki ve etik kurallar, erdem, hoşgörü, paylaşım, haklarını bilme ve koruma, yardımlaşmaya değinilirken hayat bilgisi dersinde değer eğitimi ile ilgili sınıf öğretmenleriyle araştırma yapan Gözel (2018)'in sevgi, yardımseverlik, paylaşma, adalet, dürüstlük değerlerine değinmesi araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Sınıf öğretmenlerinin görüşlerini alan Çanak (2019) ise araştırmasında adalet, saygı, hoşgörü, doğruluk ve dürüstlük değerinin hayat bilgisi dersinde olması gerektiği bulgusu araştırmanın bulgusuna paraleldir. Bununla birlikte doğa ve kişi haklarına saygı, sevgi, görgü kuralları, ahlaki ve etik kurallar, erdem, hoşgörü, paylaşım, haklarını bilme ve koruma, yardımlaşma değerleri; beceri temasında belirtilen; problem çözme, günlük yaşam becerileri, sorumluluk, öğrenmeyi öğrenme, sağlıklı iletişim kurma, yaratıcı düşünme becerileri; milli ve kültürel değerler ile toplumsal ilişkiler Yıldırım (2020) tarafından yapılan Delphi çalışmasında hayat bilgisi öğretiminde kazandırılması gereken beceriler olarak ele alınması çalışmanın bulgularını desteklemektedir. Ayrıca kişisel gelişim için gerekli beceriler Yıldırım'ın (2019) sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerini aldığı çalışmada hayat bilgisi dersinde yer alması gereken beceri olarak açıklamıştır. Bu kapsamda sınıf öğretmeni adaylarının belirttikleri içeriklerin alanyazına uygun olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü alt problemi olarak sınıf öğretmeni adaylarına göre hayat bilgisi öğretiminde kullanılabilecek yöntem ve tekniklere dair sonuçlarda hayat bilgisi dersinin öğrenme-öğretme süreciyle ilgili olarak günlük yaşama uygun etkinlikler; yaparak yaşayarak öğrenme (Tekışık, 1976, s. 55; Baymur, 1954, s. 41); dramaya (Horzum, 2009, ss. 166-211; Kaya, 2016, s. 236) vurgu yapılırken alanyazında da hayat bilgisi dersinde kullanılabilecek yöntemler arasında belirtilmektedir. Nitekim hayat bilgisi dersinde drama yöntemini kullanan Üstündağ (1988), Utkür (2012) ve Selanik-Ay (2005) öğrencilerin başarıları üzerinde olumlu etki yaptığı sonucuna ulaşmıştır. Bilek (2009) drama yönteminin hayat bilgisi dersinde öğrencilerde pozitif yönde sosyal duygusal uyumu da geliştirildiği sonucuna ulaşmıştır. Anlatım (Horzum, 2009, ss. 166-211; Kaya, 2016, s. 224; Demirtaş, 2017, s. 107; Alkan, 2014, s. 50); soru-cevap (Horzum, 2009, ss. 166-211; Kaya, 2016, s. 226; Demirtaş, 2017, s. 107; Alkan, 2014, s. 60; Tekışık, 1976; s. 49); gezi (Horzum, 2009, ss. 166-211; Alkan, 2014, s. 64);

gözlem (Horzum, 2009, ss. 166-211; Alkan, 2014, s. 66; Tekişik, 1976, s. 49; Baymur, 1954, s. 41; Demir, 2007); 6 şapka (Horzum, 2009, ss. 166-211; Demirtaş, 2017, s. 125; Alkan, 2014, s. 61); örnek olay (Kaya, 2016, s. 232; Demirtaş, 2017, s. 112; Alkan, 2014: 58); deney (Demirtaş, 2017, s. 131; Alkan, 2014, s. 59; Tekişik, 1976, s. 54; Baymur, 1954, s. 41); oyun (Demirtaş, 2017, s. 121; Alkan, 2014, s. 68; Hanbaba, 2011); problem çözme (Tekişik, 1976, s. 56); araştırma (Tekişik, 1976, s. 52) yöntemleri de sınıf öğretmeni adayları tarafından belirtilmiştir. Belirtilen yöntemler Ütkür'ün (2018) araştırmasında da ortaya konulmuştur. Sözer ve Yıldırım'ın (2017) 2015-2016 yılında uygulanan hayat bilgisi 3. sınıf kitapları üzerinde yaptıkları araştırmaya göre öğretmen kılavuz kitaplarında daha çok soru-cevap, anlatım, yöntemine vurgu yapılmasının yanı sıra gözlem, problem çözme, gezi, gibi yöntemlerin de yer aldığı belirtilmiştir. Görüldüğü üzere sınıf öğretmeni adaylarının belirttiği öğrenme-öğretme sürecinde izlenebilecek yolların hayat bilgisi öğretiminde kullanılabileceği ve bu konuda yapılan araştırmalarda da görülmektedir. Ayrıca birinci sınıflara öğretim yapan sınıf öğretmenleri ile görüşme yapan Karabörk (2020) öğretmenlerin genel olarak yaparak-yaşayarak, drama, tiyatro, gösterip yaptırma, görsellerle (video, resim, slayt vb.), anlatım, soru-cevap ve hikâyeleştirmeyi öğrenme-öğretme sürecinde kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak Yeşil ve Aslan'nın (2020) hayat bilgisi sınıf içi öğretim uygulamalarına yönelik olarak genel olarak soru cevap ve anlatım yöntemlerini sınıf öğretmeni adayları tarafından tercih edildiği bulgusunu desteklemektedir.

Sınıf öğretmeni adayların 2015 hayat bilgisi öğretim programı ve 2017 taslak programında düzenlenmesi gereken unsurlar dair görüşlerinin incelendiği dördüncü alt problemde ise MEB tarafından uygulanan hayat bilgisi öğretimine göre program, öğretmen, kazanım, kitaplar, etkinlikler ve konular bağlamında ele aldıkları görülmektedir. Sınıf öğretmeni adaylarının bir kısmı program boyutunda MEB hayat bilgisi programını yeterli bulmaktadır. Çakır'ın (2007) ve Uğur'un (2006) 2005 hayat bilgisi programı ile ilgili yaptığı araştırmada öğretmenlerin büyük kısmı programla ilgili olumlu görüş bildirmesi "programın yeterli" olduğuna dair bulgusuna paraleldir. Bununla birlikte öğretmen adayları programın yetersiz ve geliştirilmesi gerektiğini belirten görüşler de bulunmaktadır. Nitekim 2018 süreçte uygulamada olan 2015 ve 2018 hayat bilgisi kazanımlarına dair araştırma yapan Yıldırım (2020) kazanımların genel olarak orta düzeylerde kazandırıldığı sonucu araştırmanın bulgularını desteklemektedir. Nitekim öğretmen adaylarının görüşlerine göre yüzeysel olması, değer öğretimi konusunda eksik olduğu Atatürkçülük konusunda eksik olması Altun ve Güler'in (2020) bulgusunu desteklemektedir. Kazanımların etkili olmadığı görüşü Ekmen ve Demir'in (2019) araştırmasında sınıf öğretmenleri tarafından da belirtilmektedir. Kazanım boyutunda öğretmenler genel olarak olumsuz görüş bildirmektedir. Kazanımlara ayrılan süre az olduğu bulgusu sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi ile ilgili görüşlerini ele alan Yıldız (2009), Öztürk ve Kalafatçı (2016) ile Ünsal'ın (2018) bulgularıyla desteklenmektedir. Konu olarak bazı konuların yüzeysel olduğu ve değer

öğretiminde eksiklik olduğu bulgusu Erbaş'ın (2020) bulgularını desteklemektedir. Konu ve materyalin örneklerle desteklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Etkinlik boyutunda ise çocuğun aktif katılacağı etkinlikler yapılması ve kalıcılık sağlayıcı etkinlikler yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin derslerde ezbere dayalı yöntemler kullandığı konuları, konuların uygulanmasında sorun yaşadıkları ve uygun şekilde öğretilmediğini savunmaktadır. Ayrıca öğretmen adaylarının kitapların yeniden düzenlenmesi ve resimlerin konuyu destekleyici olması gerektiğine dair görüşleri Karabörk'ün (2020) sınıf öğretmenlerinin görüşlerini aldığı araştırmada da ders kitaplarından kaynaklanan problemler olduğu bulgusunu desteklemektedir. Bununla birlikte 2018 yılında hayat bilgisi öğretiminde program değişikliğine gidilmiş olsa da Yıldırım'ın (2020) belirttiği üzere programda kazanım ve becerilerde önemli oranda bir değişim yaşanmadığından 2015 hayat bilgisi programına dair belirtilen sorunların devam ettiği düşünülmektedir.

Araştırmanın sonuçlarına dayanarak şu önerilerde bulunulabilir:

- Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi öğretiminde olması gerekliliğine dönük görüşlerinin alındığı bu çalışma sürecinde taslak halinde olan 2018 hayat bilgisi programı öğretmen adaylarının olması gerekliliğine dönük belirttikleri değer, beceri, ve bilgi bağlamında gözden geçirilebilir ve bu duruma dönük araştırmalar yapılabilir.
- Sınıf öğretmeni adaylarının görüşleri çerçevesinde hayat bilgisi öğretiminde etkili ve aktif öğrenme stratejilerine dönük sınıf öğretmenlerine hizmet içi eğitimler düzenlenebilir.
- Hayat bilgisi öğretiminde taslak programlarla ilgili görüşler alınırken sınıf öğretmeni, veli ve akademisyenin yanı sıra öğretmen adaylarının görüşleri alınarak programın toplumsal temelleri güçlendirilebilir.
- Uygulamada olan hayat bilgisi programına dair sınıf öğretmeni adaylarının yanı sıra programın uygulandığı ilkokul çocuklarının görüşleri alınarak program kapsamında olması istenilen bilgi, beceri ve değerler incelenebilir.
- Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi öğretim uygulamaları ile ilgili görüşleri alınabilir, sınıf ortamında hem öğretmen hem de öğrencilerin uygulamaları gözlemlenerek zengin verilerin ortaya konması sağlanabilir.

Kaynakça

- Akinoğlu, O. (2002). Hayat bilgisi öğretimi. C. Öztürk ve D. Dilek (Eds.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 1-13). Pegem Akademi Yayıncılık
- Alkan, V. (2014). Hayat bilgisi öğretiminde kullanılan öğretim yöntem ve teknikleri. S. Şimşek (Ed.), *Sınıf öğretmeni ve aday için hayat bilgisi öğretimi* (ss. 49-76). Ankara: Anı Yayıncılık
- Altun, T. ve Güler, T. Sınıf Öğretmenlerinin Yenilenen Hayat Bilgisi Programı Hakkındaki Görüşlerinin İncelenmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 54-78. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyyu.2019.186>
- Baysal, N. (2006). Hayat bilgisi toplumsal ve doğal yaşama bütüncül bakış. C. Öztürk. (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi içinde* (ss. 1-19). Pegem Akademi Yayıncılık
- Bektaş, M. (2009). Hayat ve hayat bilgisi dersi. S. Öğülmüş (Ed.), *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı içinde* (ss. 13-29). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Bilek, E. (2009). *İlköğretim 3. Sınıf Hayat Bilgisi dersinde dramatizasyon yönteminin öğrencilerin sosyal-duygusal uyumlarına ve akademik başarılarına etkisi* (Tez No: 239630) [Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Bilgin, N. (2014). *Sosyal bilimlerde içerik analizi: teknikler ve örnekler çalışmalar*. Siyasal Kitabevi.
- Binbaşoğlu, C. (2003). *Hayat bilgisi öğretimi*. Nobel Yayınları
- Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi Yayıncılık
- Cicioğlu, H. (1985). *Türkiye Cumhuriyeti'nde ilk ve orta öğretim*. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi.
- Çakır, G. (2007). *Yeni hayat bilgisi programında yer alan kazanımların önerilen etkinlikler çerçevesinde gerçekleştirilebilme düzeyinin belirlenmesi*. (Tez No: 208386) [Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Çanak, S. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi dersinde öğrencilere demokratik değerlerin kazandırılmasına yönelik görüşleri*. (Tez No: 581509).[Yüksek Lisans Tezi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>
- Demir, S. (2007). *İlköğretim okulu hayat bilgisi dersi programının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Kayseri ili örneği)*. (Tez No: 226989) [Doktora Tezi,

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi
Örneği

İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Demirtaş, S. (2017). Hayat bilgisi dersi için strateji, yöntem ve teknikler. B. Tay. (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* içinde (ss. 101-146). Pegem Akademi Yayıncılık

Deveci, H. (2008). Hayat bilgisi dersinin tanımı, kapsamı ve ilköğretim programındaki yeri. Ş.Yaşar (Ed.), *Hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi*. Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları

Ekmen, M. ve Demir, M. K. (2019). Hayat bilgisi öğretim programı kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Jass Studies- The Journal of Academic Social Science Studies*, 77, s. 35-57, <http://dx.doi.org/10.29228/JASSS.39581>

Erbaş, A.A. (2020). *Hayat bilgisi dersi kapsamında değerler eğitimi üzerine bir araştırma: beklentiler, uygulamalar ve öneriler* (Tez No: 615723). [Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Fink, A. (2003a). *How to sample in surveys* (Vol. 7). Sage Publishing

Fink, A. (2003b). *The survey handbook* (Vol. 1). Sage Publishing

Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. [Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Gözel, Ü. (2018). *Hayat bilgisi dersi öğretim programının değerler eğitimi açısından öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Tez No: 517653) [Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Güleryüz, H. (2008). *Hayat bilgisi öğretimi ve programı*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Hakimiyet-i Milliye (1924). Muallimler Birliği Kongresi Üyelerine. <https://www.atam.gov.tr/ataturkun-soylev-ve-demecleri/muallimler-birligi-kongresi-uyelerine#:~:text=Yeni%20nesli%2C%20Cumhuriyet'in%20%C3%B6zverili,v e%20y%C3%BCksek%20karakterli%20koruyucular%20ister.>

Hanbaba, L. (2011). *Oyunla öğretim yönteminin ilköğretim 3. sınıf öğrencilerinin Hayat Bilgisi dersi başarısı ve tutumuna etkisi*. (Tez No: 328033). [Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Horzum, M. B. (2009). Hayat bilgisi dersinde kullanılan öğrenme-öğretme stratejisi, yöntem ve teknikleri. S. Öğülmüş (Ed.). *İlköğretim hayat bilgisi öğretimi ve öğretmen el kitabı* içinden (ss. 149-217). Pegem Akademi Yayıncılık.

Jansen, H. (2010). The logic of qualitative survey research and its position in the field of social research methods. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research*, 11(2), <http://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:0114-fqs1002110>

Karabağ, G. (2009). Hayat ve hayat bilgisi dersi. S. Öğülmüş. (Ed.), *İlköğretim hayat bilgisi öğretim ve öğretmen el kitabı* (ss. 2-12). Pegem Akademi Yayıncılık.

Karabörk, T. (2020). *İlkokul 1. sınıf hayat bilgisi dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Tez No: 628129) [Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Nobel Yayıncılık.

Kaya, B. (2016). Hayat bilgisi öğretiminde kullanılan strateji yöntem ve teknikler. S. Güven ve S. Kaymakçı (Eds). *Hayat bilgisi öğretimi içinden* (ss. 214-247). Pegem Akademi Yayıncılık.

Kayabaş, Y. (2008). Öğretmenlerin hizmet içi eğitimde yetiştirilmesinin önemi ve esasları. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (2), s. 9-32.

https://app.trdizin.gov.tr/dokuman-goruntule?ext=pdf&path=iszyC6h_XyiCkvthyLGCVfXtLNoGN8fSGVp8yolKNcsKKrdm1fl6UAz2aL1TF4cDrovaqWiiPs3qPBOF5-zTCQxyvW7556YmvZJ0U0vcScA=

Küçükahmet, L. (1999). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. Nobel Yayınları

Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretim programı*. Milli Eğitim Bakanlığı

Narin, D. (2007). *İlköğretim hayat bilgisi dersi öğretim programının vatandaşlık bilgi, beceri ve değerlerini kazandırmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Tez No: 210101) [Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü] <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Neuman, W. L. (2009). *Toplumsal araştırma yöntemleri: nitel ve nicel yaklaşımlar*. (S. Özge, Çev.). Yayın Odası Yayınevi.

Özdemir, M. (1998). *Hayat bilgisi öğrenme ve öğretme etkinlikleri*. Pegem Akademi Yayıncılık

Özden, Y. (1999). *Eğitimde dönüşüm, eğitimde yeni değerler*. Pegem Akademi Yayıncılık.

Öztürk, T., ve Kalafatçı, Ö. (2016). İlkokul hayat bilgisi dersi öğretim programının uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *İhlara Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 58-74.

Selanik-Ay, T. (2005). *İlköğretim hayat bilgisi öğretiminde yaratıcı drama ve geleneksel öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısı ve hatırda tutma düzeyi*

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Hayat Bilgisi Dersine Yönelik Görüşleri: Gazi Üniversitesi
Örneği

üzerindeki etkileri. (Tez No: 210893) [Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2013). *Örneklendirilmiş bilimsel araştırma yöntemleri*. Anı Yayıncılık.

Sözer, M. A. ve Yıldırım, G. (2017). Yapılandırmacı perspektiften 3. sınıf hayat bilgisi öğretiminin incelenmesi: ders-öğretmen kılavuz kitapları. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 18(1), 451-469.
<http://kefad.ahievran.edu.tr/Kefad/ArchiveIssues/PDF/f179163a-e75b-e711-80ef-00224d68272d>

Şenay, Y. (2015). *Sınıf öğretmenlerinin hayat bilgisi programına ilişkin görüşlerinin incelenmesi: Bursa ili örneği*. (Tez No: 407252) [Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Tavşancıl, E., ve Aslan, A. E. (2001). *Sözel, yazılı ve diğer materyaller için içerik analizi ve uygulama örnekleri*. Epsilon Yayınevi.

Tay, B. (2017). Hayat bilgisi: hayatın bilgisi. B.Tay. (Ed.), *Etkinlik örnekleriyle hayat bilgisi öğretimi* içinden (ss: 1-44). Pegem Akademi Yayıncılık

Tekışık, H. H. (1976). *Hayat bilgisi öğretim rehberi*. Rehber Yayınları

Topses, G. (2001). Hayat Bilgisi ders kitabı inceleme kılavuzu hazırlama gerekçesi. L. Küçükahmet (Ed.), *Konu alanı ders kitabı inceleme kılavuzu-hayat bilgisi 1-3* içinden (ss: 1-18). Nobel Yayın Dağıtım

Uğur, T.(2006). *2005 ilköğretim 1. 2. ve 3. sınıflar hayat bilgisi dersi öğretim programına ilişkin öğretmen görüşleri (Uşak ili örneği)*. (Tez No: 187516) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Ünsal, H. (2018). Yeni hayat bilgisi dersi 1. sınıf öğretim programının uygulanmasına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri. *Social Mentality And Researcher Thinkers Journal*, 14, s.1082-1092.
http://www.smartofjournal.com/Makaleler/1409001719_12.%2018-4.14_ID158.%20%20c3%9cnsal%201082-1092.pdf

Üstündağ, T (1988). *Dramatizasyon ağırlıklı yöntemin etkililiği*. (Tez No: 4555) [Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Ütkür, N. (2012). *İlköğretim üçüncü sınıf hayat bilgisi dersinde öğrencilere eleştirel düşünme becerisini kazandırmak için önerilen etkinliklerin öğretmenler tarafından kullanılma sıklıkları: Siirt ili örneği*. (Tez No: 517653) [Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

Ütkür, N. (2018). Sınıf öğretmeni adayları hayat bilgisi derslerinin öğretimine yönelik neler düşünüyor? *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2), 189- 203. <https://doi.org/10.17679/inuefd.340146>

Yeşil, S. ve Aslan, M. (2020). Sınıf öğretmeni adaylarının hayat bilgisi dersindeki sınıf içi öğretim uygulamaları. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(2), 764-777. <https://doi.org/10.33206/mjss.565821>

Yıldırım, G. (2019). The views of pre-service primary school teachers regarding the concept of "basic life skills" of life science course. *Educational Policy Analysis and Strategic Research*, 13(3), ss. 64-79.

Yıldırım, G. (2020). İlkokul düzeyinde öğrencilere kazandırılması gerekli temel yaşam becerilerinin hayat bilgisi dersi bağlamında analizi. (Tez No: 630483).[Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü]

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Yıldız, S. Ş. (2009). 2005 hayat bilgisi dersi öğretim programının birleştirilmiş sınıflarda uygulanabilirliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (nitel bir araştırma). (Tez No: 239489) [Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü]. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/giris.jsp>

